

ELŐSZÓ

Magyarországon eddig nem szenteltek elég figyelmet az angol előjárós és határozós igéknek. Jelenleg nem áll nagyszabású gyűjtemény a nyelvtanulók rendelkezésére. Szótárunk ezt a hiányt olyan megbízható forrásmunkaként szeretné pótolni, amely a nyelvtanulás minden szintjén eredményesen használható.

Az angol nyelv több mint 10 000 előjárós és határozós igével rendelkezik, de az átlagember ennek csupán egynegyedét használja. A *Phrasal verbs angol–magyar szótár* az angol anyanyelvi beszélők mindennapos szókincsén alapul. A könyv 2250 szókapcsolatot tartalmaz, amelyek 800 főige köré csoportosulnak. A szókapcsolatok jelentéseit 2900 példamondat illusztrálja.

Szótárunk fő forrása az *Oxford Dictionary of Phrasal Verbs. Dictionary for Learners of English* (2011) volt. Ez a könyv 7000 előjárós és határozós igét tartalmaz, beleértve olyanokat, amelyeket még egyik fontos angol–magyar szótár sem vett fel. Gyűjteményünk először teszi ezt az anyagot elérhetővé a magyar nyelvtanulók számára.

A szerző 51 éve él az Egyesült Államokban. Ez a kivételes helyzet segítségére volt az angoltanuláshoz feltétlenül szükséges igei szóösszetételek kiválasztásában. Meggyőződése, hogy a szótár anyagának ismerete elengedhetetlen bármely magas szintű angol vizsga sikeres letételéhez.

Köszönetnyilvánítás

A szerző köszönetet mond feleségének, Margaretnek, aki az angol részt anyanyelvi szempontból lektorálta. Hálás köszönet illeti Szabó Mihályt, aki a TINTA Könyvkiadó részéről a magyar fordításokat és példákat átnézte.

Albany, New York, 2014. szeptember 1.

Nagy György

BEVEZETÉS

A *phrasal verb* egy főige és egy előjáró vagy határozó (viszonyszó), vagy mindhárom kombinációja, amely új jelentést hoz létre. Például ha a *pass* ('továbbhalad, elhalad') igét az *away* határozóval párosítjuk (*pass away*), új jelentése 'elhuny, meghal'.

Az angolban a *phrasal verb* mint nyelvtani szakkifejezés 1925 óta használatos. A név valójában helytelen, mert egy ige magában nem alkothat kifejezést. Helyesebb vagylagos nevei:

two-part verbs (kétrészes igék)

three-part verbs (háromrészes igék)

verb-preposition combinations (ige-előjáró kombinációk)

verb-particle constructions (ige-viszonyszó szerkezetek)

multi-word verbs (többrészes igék)

Más nyelveken a *phrasal verb* szakkifejezés a következőképpen ismeretes:

mehrgliedriges Verb (többrészes ige; németül)

verbe à particule (ige és viszonzyszó; franciául)

verbo con preposición y adverbio (előjárós és határozós ige; spanyolul)

verbo seguito da preposizione o avverbio (előjárós és határozós ige; olaszul)

фразовый глагол (előjárós ige; oroszul)

A *phrasal verb* szakkifejezés ismert magyar fordításai:

előjárós és határozós igék (prepositional and adverbial verbs)

igei szókapcsolatok (verbal collocations)

összetett igék (compound verbs)

többrészes igék (multi-word verbs)

Az igei szókapcsolatok lehetnek egyszerűek vagy képleteseek. Az egyszerű szerkezetek jelentésére a főige jelentéséből lehet következtetni, pl. *to go up* annyit jelent, hogy 'felmegy'. Az idiomatikus szerkezetekben a főige jelentése alapján megváltozik, pl. *to go up in smoke* azt jelenti, hogy 'füstbe megy'. Számos igei szókapcsolatnak több jelentése is lehet, amelyekre ez a szótár magyarázatot és példákat ad. Manapság az angol nyelv úgy alkot új főneveket, hogy összeolvasztja az igei szókapcsolatokat. Tipikus példák

erre: *standby* ('készlet'), *backup* ('tartalék'), *input* ('ráfordítás, bemenő információ'), *onset* ('kezdet'), *giveaway* ('reklámajándék'), *layoff* ('elbocsátás'), *payback* ('jutalom, megtorlás'), *comeback* ('visszatérés, csattanós válasz'). Ezeket a nyelvi újításokat angolul *phrasal noun* (viszonyzavas főnevek) néven ismerik.

AZ IGEI SZÓKAPCSOLATOK ALKOTÓELEMEI

Az angolban 79 szóval lehet igei szókapcsolatot alkotni. Ezek közül 23 előljáró, 27 határozó, és 29 olyan, amely mind előljáró, mind határozó szerepét betöltheti.

CSAK ELŐLJÁRÓ (23)

against, ahead of, among, as, as far as, astode, at, beneath, beside, for, from, in front of, into, like, of, onto, on top of, out of, toward(s), underneath, upon, with, within

CSAK HATÁROZÓ (27)

aback, abreast, abroad, adrift, aground, ahead, aloft, apart, aside, astray, away, back, backwards, counter, downhill, downstairs, forth, forward(s), home, indoors, in front, on top, out, overboard, together, underground, upstairs

ELŐLJÁRÓ VAGY HATÁROZÓ (29)

aboard, about, above, across, after, along, alongside, around, before, behind, below, between, beyond, by, down, in, inside, near, off, on, outside, over, past, round, through, to, under, up, without

Az alábbi példák az előljárós, a határozós és a háromrészes igei szókapcsolatokat szemléltetik:

Példák az előljárós igei szókapcsolatokra

IGE	ELŐLJÁRÓ	MAGYAR JELENTÉS
believe	in someone	hisz valakiben
benefit	from something	haszna van valamiből
care	for someone	gondoskodik valakiről
come	across someone	találkozik valakivel
come	from somewhere	jön valahonnan
learn	of something	megtud valamit
pick	on someone	heccel valakit

run	into	someone	váratlanul összetalálkozik valakivel
stand	by	someone	kitart valaki mellett
take	after	someone	hasonlít valakire

Példák a határozós igei szókapcsolatokra

IGE	HATÁROZÓ		MAGYAR JELENTÉS
belong	together		összetartozik
break	out		kitör
call*	back	someone	visszahív valakit
get	away		elmenekül
go	away		elmegy; eltávozik
hand*	back	something	visszaad valamit
open*	up	something	kinyit / megnyit valamit
take*	back	something	visszavesz valamit
throw*	overboard	something	eldob valamit
wipe*	out	something	felszámol / elpusztít valamit

* = elválasztható szókapcsolat

Példák a háromrészes igei szókapcsolatokra

IGE	HATÁROZÓ	ELŐLJÁRÓ		MAGYAR JELENTÉS
boil	down	to	something	egyenértékű valamivel
come	up	with	something	előjön valamivel
cut	back	on	something	kevesebbet használ valamiből
get	around	to	something	sort kerít valamire
do	away	with	something	megszüntet valamit
give	in	to	someone	enged valakinek
give	up	on	someone	lemond valakiről
go	through	with	something	véghez visz / végigcsinál valamit
look	forward	to	something	alig vár valamit
put	up	with	someone	türelme van valakihez

Az alábbi példák a tárgyas, tárgyatlan, elválasztható és elválaszthatatlan igei szókapcsolatokat szemléltetik. A tárgyas igék elsődleges tárgyat vonzanak; a tárgyatlan igék mindig tárgy nélkül állnak. Ha egy igei szókapcsolat elválasztható, a szótár megadja az elválasztott alakot is. Amikor az

elválasztható igei szókapcsolatban szereplő főnevet személyes névmással helyettesítjük, az ige elválasztódik, pl. *give up something, give something up = give it up.*

Példák a tárgyatlan igei szókapcsolatokra

IGE	HATÁROZÓ (VISZONYSZÓ)	MAGYAR JELENTÉS
dash	off	eliramodik
fall	out	kiesik; feloszlik
get	up	felkel; feláll
go	away	elmegy
kid	around	bolondozik; viccel
lie	around	szerteszét hever
look	out!	vigyázz!
phone	in	betelefonál
show	up	megjelenik; elmegy valahova
sit	down	letül

Példák a tárgyas igei szókapcsolatokra

IGE	ELŐJÁRÓ / HATÁROZÓ	MAGYAR JELENTÉS
infringe	on something	megszeg / megsért valamit
let someone	off the hook	mentesít valakit valami alól
look*	over something	átnéz / ellenőriz valamit
make*	up one's mind	rászánja magát valamire
push*	around someone	erőszakoskodik valakivel
scoop*	up something	főlnyalából valamit
set*	off something	mozgásba hoz / elsüt valamit
slam	into something	belecsapódik valamibe
throw light	on something	fényt vet valamire
tick*	off someone	bosszant / feldühít valakit

* = elválasztható szókapcsolat

Példák az elválasztott és nem elválasztott igei szókapcsolatokra

NEM ELVÁLASZTOTT	ELVÁLASZTOTT	MAGYAR JELENTÉS
blow up a bridge	blow the bridge up blow it up	felrobbantja a hidat
call off the meeting	call the meeting off call it off	lefújja / lemondja a gyűlést
fill up the tank	fill the tank up fill it up	feltölti a benzintankot
find out the truth	find the truth out find it out	megtudja az igazságot
give away one's money	give one's money away give it away	elosztogatja a pénzét
hand in something	hand something in hand it in	lead / bead valamit
look over something	look something over look it over	átnéz valamit
put on a coat	put a coat on put it on	kabátot vesz fel
make up a story	make a story up make it up	kitalál egy történetet
turn down a request	turn a request down turn it down	elutasít egy kérést

HASZNOS TUDNIVALÓK A SZÓTÁR HASZNÁLATÁHOZ

A szótárban található határozós és elöljárós igék 800 főige köré csoportosulnak ábécésorrendben.

Ha egy igei szókapcsolatnak több jelentése is van, ezeket megszámozzuk, és a számok szerint példákkal illusztráljuk.

Elválasztható szókapcsolatok esetén mindkét variációt megadjuk.

Rendhagyó igék esetén a múlt időt és a befejezett alakot is megadjuk, pl. GO, WENT, GONE.

A szlengkifejezéseket külön jelöljük. A többi stiláris szintet a magyar fordítások tükrözik.

A szótár az amerikai angol beszédstílusát és helyesírását követi. Ha egy kifejezés főként Angliában ismeretes, azt „British” megjegyzéssel látjuk el.

FORRÁSOK

- Angol–magyar idiómaszótár* 2011. NAGY GYÖRGY. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Angol–magyar nagyszótár* 1998. ORSZÁGH LÁSZLÓ – MAGAY TAMÁS. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Cambridge Phrasal Verbs Dictionary* 2006. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dictionary of American Idioms and Phrasal Verbs* 2006. SPEARS, RICHARD. McGraw-Hill Chicago: McGraw-Hill.
- English Phrasal Verbs in Use* 2004. Cambridge: Cambridge University Press.
- Longman Phrasal Verbs Dictionary* 2000. London: Pearson Educational ESL.
- Longman Pocket Phrasal Verb Dictionary* 2002. London: Pearson Education ESL.
- Oxford Dictionary of Phrasal Verbs* 1993. COWIE, A. P. – MACKIN, R. (eds.). Oxford: Oxford University Press.
- Oxford Phrasal Verb Dictionary. Dictionary for Learners of English* 2006. PARKINSON, D. & FRANCIS, B. (eds.). Oxford: Oxford University Press.